

**БОВТРУК Н. С. Программное обеспечение smartnotebook как среда для создания игровых элементов на уроках технологий.**

*В статье проанализировано программное обеспечение smartnotebook как среда для создания игровых элементов на уроках технологий. Показана целесообразность применения новых интерактивных технологий в проектной деятельности на уроках технологии. А именно показаны примеры применения игровых элементов созданных данным программным обеспечением. Дидактическая целесообразность использования интерактивных досок на уроках технологий. Рекомендации по использованию и сочетание интерактивных возможностей на уроках технологий.*

**Ключевые слова:** программное обеспечение, педагогическая программа, smartnotebook, игровые технологии, интерактивная доска, учитель технологий, проектная технология, метод проектов.

**BOVTRUK N. S. Smart notebook software as a medium for creating game elements in class technology.**

*The paper analyzes the software smart notebook as a medium for creating game elements in class technology. Shown the feasibility of new interactive technologies in the design of technology in the classroom. And it shows examples of the application of game elements created by this software. Didactic feasibility of using interactive whiteboards in the classroom technology. Guidelines for the use and combination of interactive features in class technology.*

**Keywords:** software, educational software, smart notebook, gaming technology, interactive whiteboard, a teacher of technology, design technology, project method.

УДК 323.21

**Войчун О. В.  
Миколаївський національний університет  
імені В. О. Сухомлинського**

## **ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЗАСОБАМИ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

*У статті проаналізовано поняття “активність”, “громадянськість” та “громадянська активність”. Вказано як один із шляхів виховання громадянської активності майбутнього вчителя участь у студентському самоврядуванні. З аналізу визначень активності, які дають психологи, зроблено два висновки: по-перше, діяльність особистості не має сенсу поза суспільством; по-друге, рівень розвитку людини визначається рівнем її активної діяльності. На основі розгляду досвіду видатного педагога А. Макаренка з розвитку громадянської активності особистості шляхом організації самоуправління сформульовано принципи, що актуальні і в організації сучасної системи студентського самоврядування: наявність спільної суспільно корисної діяльності, колективна відповідальність та особиста відповідальність кожного перед іншими за доручену справу. Розглянуто два аспекти студентського самоврядування: психологічний та соціальний. Сформульовано поняття студентського самоврядування: це демократичний спосіб організації студентського життя.*

**Ключові слова:** активність, громадянськість, громадянська активність, студентське самоврядування.

В умовах цивілізаційних процесів виникає потреба у вчителі, який би був соціально активним, компетентним фахівцем, високопрофесійним лідером з особистісними якостями, затребуваними на світовому ринку праці, такими як: ініціативність, громадянська активність, управлінська компетентність, чесність, відкритість, цілеспрямованість, відповідальність, самоорганізованість, прагнення до самовдосконалення і саморозвитку та ін.

Теоретичні дослідження й емпіричний досвід переконують, що цьому насамперед сприяє участь у студентські роки в діяльності самоврядних організаціях, що дає змогу виховати названі якості та розкрити потенціал майбутнього вчителя. Звісно, сьогодні не існує іншого суспільного інституту, який міг би виконати це завдання належним чином більш якісно і продуктивно, ніж інститут освіти, оскільки провідну роль у процесі формування громадянської активності майбутнього вчителя відіграють освіта й виховання, а освітній простір ВНЗ у формуванні цієї якості є оптимальним виховним середовищем.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Організаційні аспекти самоврядування студентів, проблеми їхньої соціалізації та самореалізації, становлення студентів як суб'єктів життєтворчості окреслено в дослідженнях І. Беха, Т. Бондар, Т. Буяльської, Л. Вовк, М. Гриньової, О. Дубасенюк, І. Зязюна, А. Капської, М. Красовицького, В. Моргуна, В. Радула, Н. Тарасевич, В. Троцько та інших. Мета і завдання студентського самоврядування розглянуто в працях І. П. Аносова, Д. М. Мехонцева, О. О. Невмержицької, М. В. Полякова, В. А. Яблонського та ін., самоврядні об'єднання – в працях В. А. Гаспаряна, М. В. Григор'єва, Г. В. Троцько, Л. О. Шеїна та ін., досвід самоврядування в зарубіжних країнах (Т. І. Бондар, І. В. Василенко та ін.), історію розвитку студентського самоврядування (XIX – на початку XX століття) – (Л. Жалдак (Маценко), В. М. Мокляк, О. Невмержицька, К. Потопа, Н. Бугаєнко, Л. Варламова, А. Воробйова, А. Давидова, Л. Загайтова, І. Єжукова, Н. Шафігулліна, Л. Шигапова). Проте сьогодні відсутні дослідження, в яких би розглядались можливості студентського самоврядування в розвитку громадянської активності студента – майбутнього вчителя.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо за необхідне перед обґрунтуванням поняття “громадянська активність” з'ясувати сутність таких понять, як “активність особистості” та “громадянськість”.

У педагогічному словнику читаємо: “Активність особистості – здатність людини до свідомої трудової і соціальної діяльності, міра цілеспрямованого, планомірного перетворення нею навколишнього середовища й самої себе на основі засвоєння нею багатств матеріальної і духовної культури. Активність особистості проявляється у творчості, вольових актах, спілкуванні. Інтегральна характеристика активності особистості – активна

життєва позиція людини, яка виявляється в її принциповості, послідовному відстоюванні своїх поглядів, ініціативності, діловитості, психологічній настроєності на діяльність” [2, с. 13].

Видатний український психолог Г. С. Костюк вважає, що: “...Усі психічні властивості утворюються і виявляються у процесі діяльності, завдяки якій індивід не лише на власному досвіді пізнає навколишній світ, а й засвоює або “присвоює” досвід попередніх поколінь, їх надбання. Це засвоєння має спільне із засвоєнням речовини організмом, проте й істотно відрізняється від нього. Коли організм, засвоюючи речовини, уподібнює їх своїм речовинам і будує з них себе за спадково визначеними структурами, то в засвоєнні соціальної спадщини індивід уподібнює себе об’єктивним зразкам, які є у суспільному середовищі, відтворює їх у своєму житті і діяльності” [3].

А. Н. Леонтьєв наголошує на тому, що діяльність окремої людини не можна розглядати окремо від суспільства: “Психологія людини має справу з діяльністю конкретних індивідів, що відбувається або в умовах відкритої колективності – серед оточуючих людей, разом з ними і у взаємодії з ними, або один на один з оточуючим предметним світом – перед гончарним кругом чи за письмовим столом. Проте, в яких би умовах і формах не протікала діяльність людини, яку б структуру вона не мала, її неможливо розглядати поза суспільними відносинами, поза життям суспільства. При всій своїй своєрідності діяльність людського індивіда являє собою систему, включену в систему суспільних відносин. Поза цими стосунками людська діяльність взагалі не існує” [4].

З аналізу визначень активності, які дають психологи, можемо зробити щонайменше, два висновки: по-перше, що діяльність особистості не має сенсу поза суспільством, і по-друге, що рівень розвитку людини визначається рівнем її активної діяльності.

В українській мові слово “громадянин” означає: 1. Особа, що належить до постійного населення якої-небудь держави, користується її правами і виконує обов’язки, встановлені законами цієї держави. 2. Той, хто підпорядковує особисті інтереси громадянським, служить батьківщині [6].

Незважаючи на те, що в тоталітарному радянському суспільстві демократія, законність, соціальна справедливість та інші чинники правової держави не були дієвими, хоча й декларувалися на папері, і, як наслідок, відсутнім у радянській педагогіці було навіть поняття “громадянськість”, ця епоха дала світу великого гуманіста В. Сухомлинського, який не лише розкрив зміст поняття “громадянськість”, а й розробив шляхи її формування на засадах гуманізму. На думку В. Сухомлинського, яка імпонує концепції нашого дослідження, справжній громадянин має бути насамперед справжньою людиною. Видатний педагог розглядав громадянство в

нерозривному зв'язку з гуманізмом, що передбачає виховання громадянина – людини, для якої невіддільні особисте й суспільне, права та обов'язки, яка любить свою Батьківщину, всі свої сили віддає служінню народу [7, с. 137]. В. Сухомлинський органічно поєднав громадянськість і відповідальність, визначаючи громадянськість як “це насамперед відповідальність, обов'язок – той вищий щабель у духовному житті людини, на якому вона віддає себе служінню ідеалу” [8, с. 185].

Сучасними вченими громадянськість трактується як “духовно-моральна цінність” (М. Боришевський, А. Розенберг), “висока моральна якість, що проявляється в обов'язку служити суспільству” (В. Поплужний), “усвідомлення кожним громадянином своїх прав і обов'язків щодо держави, суспільства; почуття відповідальності за їхнє становище” (С. Гончаренко). М. Михайліченко, зокрема, розглядаючи формування громадянської компетентності майбутніх учителів предметів гуманітарного циклу, визначає громадянськість як складну категорію, у змісті якої цілісно поєднуються інтелектуальні, емоційно-вольові, практичні аспекти життєдіяльності та відносини людини як члена суспільства і держави. Як складне особистісне утворення, громадянськість є інтегрованою якістю, закріпленою в структурі загальної та професійної культури, яка характеризує людину як свідомого й активного громадянина, включає соціально-політичну, морально-психологічну, професійну готовність працювати задля суспільної користі; рішучість, знання й уміння відстоювати громадянські цінності та інтереси; володіння культурою практичної реалізації індивідуально-особистісних і соціально значущих цілей відповідно до прийнятих у суспільстві принципів і норм [5]. О. Сухомлинська визначає громадянськість як інтегративну якість особистості, яка дозволяє почувати себе морально, політично, соціально, юридично дієздатною та захищеною.

Аналіз педагогічної літератури свідчить, що більшість дослідників у цій галузі під громадянськістю розуміють сукупність певних загальнолюдських чеснот; умотивованість особистості до участі в суспільному і політичному житті.

Аналіз наукових поглядів на проблему громадянської активності показав, що більшість фахівців визначили поняття громадянської активності як внутрішнє прагнення до діяльності, спрямоване на здійснення суспільних функцій з метою зміцнення існуючого в соціумі суспільно-політичного порядку (М. Й. Боришевський, А. Ф. Карась, Л. В. Корінна, Л. А. Снігур, Т. Саврасова-В'юн).

Проаналізувавши бачення філософами, педагогами, соціологами, політологами, психологами громадянської активності, вважаємо, що в контексті розвитку громадянської активності майбутніх вчителів першоосновою має бути моральність (на думку видатних вчених всіх часів

Сократа, Платона, Аристотеля, М. Грушевського, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської, П. Ігнатенко, В. Поплужного та ін.). Першочерговим обов'язком і проявом громадянської активності будь-якої людини і педагога, зокрема, вважаємо не участь у акціях непокори, а чесне виконання своїх професійних обов'язків. Тобто під громадянською активністю у нашому дослідженні будемо вважати комплекс особистісних якостей і рис характеру, що є основою особливого способу мислення та спонукальною силою повсякденних дій, вчинків, поведінки. Цими якостями є такі: патріотична самосвідомість, відповідальність і мужність, суспільна ініціативність, готовність трудитися для розквіту Батьківщини, захищати її, підносити її міжнародний авторитет; повага до Конституції, законів української державності, висока правосвідомість, досконале знання державної мови, повага до традицій та історії рідного народу, дисциплінованість, працьовитість, творчість, піклування про природу, фізична досконалість і моральна чистота, гуманність, висока культура міжнародного спілкування.

Самоврядування трактується дослідниками: 1) як форма або процес організації життєдіяльності членів виховного колективу (Ю. Тихомиров, В. Гуров, В. Грехнєв); 2) як спосіб залучення членів колективу в управлінську діяльність (В. Сластьонін); 3) як метод самоорганізації колективу (А. Щиглик, В. Коротов); 4) як засіб виховання особистості, чинник її всебічного розвитку (Т. Бутківська, А. Киричук, С. Карпенчук); 5) як принципи організації колективу (З. Білоусова, Н. Кузьміна).

Неймовірно цінним в питанні розвитку громадянської активності особистості шляхом організації самоуправління є досвід А. С. Макаренка. Система самоуправління в колонії імені М. Горького базувалася на загонах, за якими закріплювалися місця в спальнях і їдальнях. Загони нараховували від 7 до 15 осіб, а їхні командири входили в раду на чолі з секретарем. Рада командирів збиралася раз на тиждень для розв'язання господарських і організаційних питань. Щотижня створювалися зведені загони, через які проходили практично всі колоністи, причому постійні командири входили туди лише як рядові. Чергові вихователі лише контролювали роботу загонів. Як зазначають очевидці, коли на раді командирів висувалося рішення, яке не подобалося самому А. Макаренку, він не скасовував його, хоча авторитетно міг це зробити, розуміючи, що цим самим скасує систему самоуправління. При цьому А. С. Макаренко доводить, що громадянська активність може проявитися лише у поведінці особистості, у якій реалізуються суспільно важливі цінності, норми та еталони. Така взаємодія допомагає індивіду ідентифікувати себе з певним типом громадянина, усвідомити своє місце та роль у суспільстві. Вмотивованість дій та моральних вчинків, ціннісні орієнтації молоді є основними складовими громадянської орієнтації особистості.

Проаналізувавши систему самоуправління в колонії імені М. Горького, можна зробити висновок, що вона базувалася на таких взаємопов'язаних принципах:

Праця, від якої залежить реальний благоустрій колоністів (якість харчування, одягу, розваг, екскурсії та ін.). Досить важливим при цьому є можливість вибору, щоб кожен міг знайти справу за бажанням, а також принципово важливо, щоб плодами своєї праці діти розпоряджалися самі.

Колективна відповідальність. За проступок одно відповідає вся група. До речі, цей принцип можливо запроваджувати при достатньо високому рівні розвитку колективу, коли сформовані дружні, відкриті, практично сімейні стосунки.

Особиста відповідальність кожного перед іншими за доручену справу і за спільну справу.

Цікавим є досвід організації студентського самоврядування в навчальних закладах Канади та США. Зокрема, в дослідженні І. В. Василенко доведено, що специфіка діяльності студентського самоврядування в сучасній вищій школі Канади диктується метою громадянського виховання і полягає у формуванні законослухняного громадянина, переконаного в непорушності конституційних прав і свобод, фундаментальних загальнолюдських цінностей; лояльного до встановлених в державі порядків, законів, інституцій влади; готового до участі в створенні вільного і демократичного устрою; з почуттям власної гідності та навичками широкої соціальної комунікабельності, відкритості, відповідальності та толерантності. Також встановлено, що система виховання громадянськості засобами самоврядування у вищій школі Канади є оригінальним утворенням з власним змістом, формами й методами. Вона базується на таких цінностях: права людини, власна гідність, базові людські свободи, демократична законність, мирне співіснування, ненасильницькі способи вирішення конфліктів, неупереджений, раціональний світогляд, рівність шансів, власна відповідальність, бережливе ставлення до природи. В результаті порівняльного аналізу канадської та української систем студентського самоврядування автором було визначено найбільш доцільні й перспективні аспекти канадського досвіду для впровадження у виховну практику України. До них належать: відносини між органами студентського самоврядування та керівництвом університету на всіх рівнях; сфери діяльності і впливу студентського самоврядування (в межах і поза межами університетів), формулювання суті студентського самоврядування; фінансові аспекти; форми діяльності студентських засобів масової інформації; вимоги до лідерів студентського самоврядування; планування, звітність і прозорість діяльності органів студентського самоврядування; залучення до активної діяльності студентів усіх курсів і форм навчання.

Самоврядування в контексті нашого дослідження – це демократичний спосіб організації колективного (суспільного) життя. Науковці розрізняють *соціальний і психологічний аспекти самоврядування*. У першому випадку самоврядування розуміється як засіб устрою громадянського життя за демократичними принципами, і в цьому змісті воно виступає як фактор демократизації суспільства. Психологічний аспект самоврядування пов'язаний із саморегуляцією людини, тобто з психічними процесами. Ми розглядаємо зовнішній аспект – самоврядування в соціальному плані, точніше студентське самоврядування.

**Висновок.** Теоретичні дослідження й емпіричний досвід переконують, що формуванню сучасного вчителя, який би мав високий рівень громадянської активності, сприяє участь у студентські роки в діяльності самоврядних організаціях, що дає змогу виховати названу якість та розкрити потенціал майбутнього вчителя.

#### *Використана література:*

1. *Василенко І. В.* Студентські організації Канади в системі виховання молоді / І. В. Василенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. праць / Запорізький обл. інст. післядипл. пед. освіти. – К. ; Запоріжжя, 2006. – Вип. 37. – С. 284-291.
2. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник. – К. : Либідь, 1997. – С. 21.
3. *Костюк Г. С.* Навчально-виховний процес і розвиток особистості. – С. 162.
4. *Леонтьев А. Н.* Деятельность. Сознание. Личность. – М., 1977. – 304 с.
5. *Михайліченко М. В.* Проект “Громадянська освіта – Україна”: нове у підготовці вчителя // Освіта України. – 2007. – № 14. – С. 4-5.
6. Словник української мови: У 11 т. – К. : Наукова думка, 1971. – Т. 2. – 550 с. – С. 175.
7. *Сухомлинський В. О.* Народження громадянина. Вибрані твори: в 5 т. – К., 1997. – Т. 3. – С. 283-582.
8. *Сухомлинський В. О.* Як виховати справжню людину. – К. : Рад. шк., 1975. – 235 с. – С. 135.

#### ***Войчун Е. В. Проблема развития гражданской активности будущего учителя средствами студенческого самоуправления.***

*В статье проанализированы понятия “активность”, “гражданственность” и “гражданская активность”. Рассмотрен как один из путей воспитания гражданской ответственности будущего учителя участие в студенческом самоуправлении. Из определений активности, которые формулируют психологи, сделано два вывода: во-первых, деятельность личности не имеет значения помимо общества; во-вторых, уровень развития человека определяется уровнем ее активной деятельности. На основании рассмотрения опыта известного педагога А. Макаренко относительно развития гражданской активности личности путем организации самоуправления, сформулированы принципы, которые актуальны и в организации нынешней системы самоуправления: общая общественно-полезная деятельность, коллективная ответственность и личная ответственность каждого перед другими за доверенное дело. Рассмотрено два аспекта студенческого самоуправления: психологический и социальный. Сформулировано понятие студенческого самоуправления: это демократический способ организации студенческой жизни.*

**Ключевые слова:** *активность, гражданственность, гражданская активность, студенческое самоуправление.*

**VOYCHUN O. V. The problem of the development of civil activity for the future teacher by the student's self-government methods.**

*In the article were analyzed such meanings like: "activities", "nationality", and "nationality activities". One of the ways to upbringing a nationality activities of the future teacher is a taking part in the student's self-government. From the analys of activity witch is given by psychologists are made two conclusions: at first, the activity of personality has no sense beyond society; at second, level of persons development is determined by the level of one's active activity. On the foundation of observation of experience of famous (well-known) teacher A. Makarenko in development of social activity of personality in the way of organization of self-government there are formed some principles, witch are also topical in the organization of modern system of students self-government: availability of compound sosialy usufull activity, team's responsibility and self-responsibility of everyone in front of others about erranded thing. Let's look through two aspect of self-government of students: psychologystyc and social. There are formed definitions of student's self-government: there are democratic way of student's life organizations.*

**Keywords:** activities, nationality, nationality activities, student's self-government.

УДК 37.015.3

**Галай О. П.  
Національний педагогічний університет  
імені М. П. Драгоманова**

## **ПРОЕКТНА РОБОТА ЯК СУЧАСНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ**

*У статті досліджено сутність, форми і методи застосування проектної работ. Її роль у навчально-виховному процесі та значення у формуванні особистості студентів.*

**Ключові слова:** проектна робота, технологія навчання, самостійна робота.

Сучасне суспільство вимагає від майбутніх спеціалістів високого рівня знань, уміння самостійно їх набувати і застосовувати на практиці. Освітня система повинна забезпечувати досягнення таких результатів, які відповідають цілям розвитку особистості та сучасним вимогам суспільства. Для того, щоб посісти гідне місце в сучасному суспільстві, особистість має бути компетентною в різних сферах діяльності. Тому освіта повинна допомогти випускникам відчувати себе впевненими і конкурентоспроможними на ринку праці, уміти адаптуватися до соціальних змін і криз у суспільстві, бачити та формулювати проблему, знаходити шляхи її раціонального вирішення, бути психологічно стійкими, комунікабельними, уміти працювати в колективі, у різних галузях, різних ситуаціях, розвивати здатність до самоорганізації та самовдосконалення, підвищувати свій культурний рівень.

Це все потребує пошуку нових форм і методів організації навчально-виховного процесу, які б забезпечили формування високого рівня знань,